

Ärende: VN/9727/2025

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 § i lagen om funktionshinderservice

Frågor för utlåtande

1. Remissinstansens organisation

Organisation

2. Gör bestämmelsen om livsskeden tillsammans med specialmotiveringarna det lättare att bedöma när det är fråga om ett sådant behov av hjälp och stöd som bör tillgodoses genom de tjänster som det föreskrivs om i lagen om funktionshinderservice?

Nej

Här kan ni motivera ert svar eller ge ändringsförslag:

FDUV tackar för möjligheten att ge ett utlåtande. Vi är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående.

FDUV anser att det föreslagna bestämmelserna om "livsskeden" är för otydliga och öppnar upp för tolkningar. Preciseringsområdet är för oklar och motiveringarna är bristfälliga, vilket kan leda till regionala ojämlikheter i tillämpningen av lagen. Vi är särskilt oroliga för att de föreslagna bestämmelserna leder till att det blir allt svårare för barn och unga, men även äldre med intellektuell funktionsnedsättning att få tillgång till funktionshinderlagens subjektiva tjänster. Det svårtolkade tillämpningsområdet riskerar att urvattna lagens syfte samt den individuella bedömningen av servicebehovet. Det är grundläggande att det fortsättningsvis görs en noggrann bedömning prövning av den enskilda personens behov, vilket även FN:s funktionshinderkonvention förutsätter.

FDUV oroar sig för att livsskedebestämmelsen inte på ett tillräckligt mångsidigt sätt beaktar de individuella behoven hos personer med funktionsnedsättning. Vi är särskilt oroliga för vilka konsekvenser preciseringen av tillämpningsområdet kan ha för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Personer med intellektuell funktionsnedsättning utvecklas ofta i annan takt än

sina jämnåriga och den biologiska åldern följer inte alltid den övriga befolkningens livsskeden. Till exempel kan puberteten bryta ut i ett mycket senare skede hos personer med intellektuell funktionsnedsättning än hos jämnåriga. Det kan även vara svårt att avgöra vad som är normalt i ett visst livsskede samt när ett livsskede övergår till nästa livsskede. Hur man hanterar denna problematik framgår inte i lagförslaget.

Vi ser även att lagförslaget öppnar upp för att stödbehoven hos familjer som har barn med intellektuell funktionsnedsättning bedöms falla under vanligt föräldraansvar, vilket kan leda till att de blir utan de stöd de skulle behöva. FDUV påpekar att vardagen för barnfamiljer med intellektuell funktionsnedsättning ofta är väldigt betungande på grund av funktionsnedsättningen. Det är av yttersta vikt att dessa familjer får förebyggande stöd såsom kortvarig omsorg för att de ska orka och ha möjlighet till arbete, fritid, återhämtning och tid för att vårda parrelationen och eventuella syskon. Det här stödet är dessutom viktigt med tanke på barnets frigörelse- och självständighetsprocess. Tjänsterna i socialvårdslagen kan inte svara på det här behovet. Även exempelvis personlig assistans eller särskilt stöd för delaktigheten kan vara av stor betydelse för att stöda delaktigheten hos barn och unga med funktionsnedsättning, men motsvarande tjänster finns inte i socialvårdslagen. FDUV ser därför att skrivelsen om att "den allmänna lagens företrädare accentueras i barndomen, ungdomen och ålderdomen" öppnar upp för att kategoriskt utesluta barn och unga från funktionshinderlagens subjektiva tjänster och istället hänvisa dem till socialvårdslagens tjänster - trots att dessa inte motsvarar behoven. FDUV understöder även MLL:s och Kehitysvammaisten Tukiliittos synpunkter gällande lagförslagets brister gällande barn och unga. FDUV instämmer även med övriga funktionshinderorganisationer om att vuxenlivet beskrivs för snävt i lagförslaget med tanke på att det ändå utgör en omfattande del av livet.

I lagförslaget lyfts fram att "processen för bedömning av servicebehovet och klientplaneringsprocessen har stor betydelse". FDUV har redan i samband med RP 122/2024 rd lyft upp sin oro kring att ändringarna i tillämpningsområdet kommer att skapa flaskhalsar och mer byråkrati vid beviljande av service. FDUV betonar vikten av att socialarbetarna som beviljar tjänster enligt socialvårdslagens tjänster också behöver ha kunskaper om funktionshinderlagen för att personer med en funktionsnedsättning ska kunna få en heltäckande och kvalitetsmässig bedömning av sitt servicebehov. Vi oroar oss för att välfärdsområdena som bäst bygger upp strukturer inom socialvården som inte beaktar det här behovet eller möjliggör samarbete mellan vuxensocialt arbete samt funktionshinderservicen.

3. Garanterar förslaget att de personer med funktionsnedsättning som fått funktionshinderservice tidigare får funktionshinderservice också när de är äldre?

Nej

Här kan ni motivera ert svar eller ge ändringsförslag:

FDUV anser att det finns risker med att äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning i allt högre grad än tidigare hänvisas till socialvårdslagens tjänster som är avgiftsbelagda. Inom exempelvis äldreomsorgens boendeservice finns inte tillräckligt kunskaper om bemötande av personer med intellektuell funktionsnedsättning och de särdrag funktionsnedsättningen för med sig.

Äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning har inte heller samma sociala nätverk eller ekonomiska buffert som den övriga befolkningen. De är alltså allt som oftast beroende av stöd och hjälp, men har inte heller ekonomiska resurser för att betala för det stödet.

Enligt lagförslaget ska servicens kontinuitet beaktas när en person med funktionsnedsättning har använt funktionshinderservice i tidigare livsskeden. FDUV anser att förslaget inte tillräckligt tryggar kontinuiteten i servicen för personer med funktionsnedsättning och föreslår i stället följande formulering:

”Vid bedömningen ska också beaktas funktionshinderservicens kontinuitet när en person med funktionsnedsättning har använt funktionshinderservice i tidigare livsskeden.”

Det är dessutom viktigt att äldre personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning tryggas tillgång till den funktionshinderservice de behöver, även om behovet av den inte funnits i de tidigare livsskedena.

4. Är den föreslagna bestämmelsen om livsskeden ett tillräckligt komplement till det tillämpningsområde som redan godkänts med tanke på att lagen om funktionsservice ska förbli en speciallag?

Nej

Här kan ni motivera ert svar eller ge ändringsförslag:

Det är viktigt att lagens konsekvenser följs upp och att korrigeringar görs vid behov. FDUV ifrågasätter om det är nödvändigt och motiverat att justera tillämpningsområdet så kort efter lagen trätt i kraft, innan det finns information att tillgå om hur lagen tolkats på fältet och vilka konsekvenser den fått. Behovet att precisera tillämpningsområdet och införa en åldersbegränsning riskerar därmed basera sig på en bristfällig lägesbild.

I och med att lagförslaget påverkar de grundläggande rättigheterna för personer med funktionsnedsättning är det viktigt att lagändringar görs med omsorgsfullhet och inte i all hast med inbesparingar som mål.

FDUV vill betona att det redan idag finns flera utmaningar för personer med funktionsnedsättning att få den funktionshinderservice de har rätt till. Vi efterlyser starkare styrning gällande tolkningen av gällande funktionshinderlag, så att den implementeras i enlighet med FN-konventionen.

5. Andra kommentarer om propositionen:

Enligt riksdagens uttalande gällande RP 122/2024 rd ska statsrådet tillförsäkra tillräckliga resurser för att säkerställa servicen för personer med funktionsnedsättning. FDUV förhåller sig kritiskt till att det förslås att finansieringen för funktionshinderlagen ska minska med 20 miljoner. FDUV anser inte att man tryggar tillgången till funktionshinderservice genom att skära ned på finansieringen av den. Vi påminner dessutom om att flera nedskärningar har gjorts i både social- och hälsovården samt den sociala tryggheten, vilka också har drabbat personer med funktionsnedsättning.

Funktionshinderlagens tillämpningsområde betonar att tjänster i första hand ska beviljas via den allmänna lagstiftningen, vilket skapar ett större tryck på socialvårdstjänsterna. Det är problematiskt att det samtidigt skärs ned i socialvårdens finansiering. FDUV efterlyser en sammantagen konsekvensbedömning av alla nedskärningar och hur de påverkar personer med funktionsnedsättning. Ifall personer med funktionsnedsättning inte får rätt stöd i rätt tid kommer behovet av tyngre och dyrare tjänster öka på längre fram.

Gällande uppföljning av lagen vill FDUV lyfta fram att det bör göras i samarbete med funktionshinderorganisationerna. FDUV vill dessutom särskilt betona vikten av att de språkliga rättigheterna följs upp. Det finns många brister i den svenskspråkiga funktionshinderservicen och en systematisk uppföljning av hur tjänsterna fungerar på svenska behövs. Vi vill också lyfta vikten av att de svenskspråkiga professionella får information om den nya lagen på svenska för att säkerställa en jämlik tolkning av lagen på de båda nationalspråken. THL:s handbok om funktionshinderservice behövs därför också på svenska. Samtidigt behövs även utbildning om den nya lagen på svenska. Enligt våra uppgifter har inte de tvåspråkiga välfärdsområdena erbjudit utbildning på svenska om funktionshinderlagen. Social- och hälsovårdsministeriets utbildningar har ordnats på finska och efteråt textats till svenska, vilket inte är tillräckligt. De svenskspråkiga professionella behöver även få möjlighet att till sig informationen på svenska och möjlighet att diskutera lagens nya begrepp på svenska.

FDUV påpekar att den språkliga konsekvensanalysen i lagförslaget är bristfällig. Vi är oroliga för att den allt starkare betoningen på den allmänna lagstiftningen kan leda till att välfärdsområdena erbjuder och producerar mindre specialservice på svenska. I värsta fall ses detta ses som en sparåtgärd i välfärdsområdena. Detta är inte hållbart då det redan nu på vissa områden finns dålig tillgång till service på svenska. I propositionen har inte det här tyvärr inte identifierats i den språkliga konsekvensanalysen.

Tallberg-Hahtela Annette
FDUV

Westerlund Vanessa
FDUV